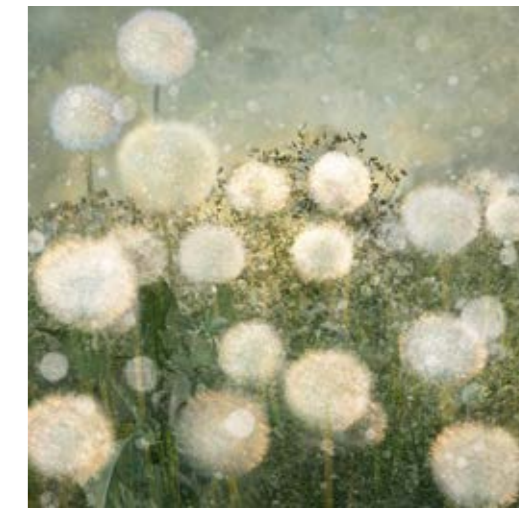

Momenten van overweldigende ervaring

tekst Ans van Berkum, foto's Saskia Boelsums

Flowers#9.

Linkerpagina: Landscape#11.

Als iets de foto's van Saskia Boelsums kenmerkt, is het wel de dramatiek. Of ze nou een met hoog droog gras bezoomd pad het gefotografeerde landschap in laat lopen of wolken in vlammen uiteen laat vlagen boven een kaarsrechte horizon. Uiteindelijk legt ze niets anders vast dan de overweldigende ervaringen waarvan de natuur er zoveel gratis ter beschikking stelt. Stadsmuseum Harderwijk heeft Boelsums – Kunstenaar van het Jaar 2020 – gevraagd voor een tentoonstelling van haar werk.

Natuurlijk, die momenten waarop zich iets schitterends in de natuur afspeelt zijn er, maar herken ze maar eens op tijd, onderga ze en leg ze dan ook nog eens vast voordat het moment is vervlogen; dat is de kunst. Saskia Boelsums heeft het geluk te mogen wonen in een voormalige stal van Het Drentse Landschap waar alles om haar heen in haar werk mag samenstromen. Het enige waarop ze hoeft te wachten is het licht. Maar dan nog; de diversiteit van de opnamen is zo groot dat het een wonder lijkt dat ze in de directe omgeving zijn gemaakt. Toch is een groot deel van de opnamen daar inderdaad ontstaan, al maakte ze ook reizen om de mogelijkheden elders te onderzoeken. Bijvoorbeeld naar een top in de Alpen waar de wolkendekens om je voeten spelen of naar de vloedlijn van de zee waar de wild overslaande golven in het zonlicht schitteren; ook dat leverde mooie beelden op. Maar het merendeel van haar werk is toch ontstaan in Drenthe. De weg erheen verliep springerig.

Granaatappel als omslagpunt

Aan de kunstacademie in Groningen studeerde ze grafische vormgeving en

ruimtelijk werk. Voor haar een fantastische tijd, waarin ze alles kon beproeven wat op haar pad kwam. Ze behaalde zelfs een lasdiploma. Geruime tijd maakte ze installaties met Peter Veen, geëngageerd werk met tekst en computers als integrale elementen. Met hem verhuisde ze in 2008 naar Zuidoost-Drenthe. 'In het begin leek het alsof er helemaal niets gebeurde, maar tijdens het wandelen met de hond zag ik wat zich allemaal afspeelt in de natuur... Ik kreeg meer oog voor het weer, de seizoenen, het dierenleven.' Het omslagpunt kwam echter niet buiten, maar bij het boodschappen doen. 'Mijn oog viel op een granaatappel. Een ontdekking die onmogelijk in woorden is te vatten. De huid, de kleur, het licht.... Die ervaring wilde ik vastleggen, en dat is mijn verlangen gebleven. Ik wil dingen, momenten verbeelden, precies zoals ik ze heb gezien en gevoeld. Dat was moeilijker dan ik dacht. Ik greep naar de fotografie en gaf mezelf vier jaar de tijd om het medium grondig te leren kennen en beheersen. Fotograferen was voor mij helemaal nieuw en ik wist dat het niet eenvoudig zou zijn om de techniek onder de knie te krijgen. Daar vier jaar over mogen doen

Landscape#139.

beschouwde ik als mezelf een eerlijke kans geven.'

Sjamanistisch en surrealistisch

Dat lukte. Vanaf 2013 raakte Boelsums' carrière in een stroomversnelling. Met name door het gebruik van Facebook, waar haar werk razendsnel werd opgepikt. Ze begon niet meteen met de landschappen, maar maakte in het begin vooral stilleven en portretten geïnspireerd door Hendrik Kerstens, de fotograaf die het werk van Vlaamse primitieven en zeventiende-eeuwse meesters weet te evenaren door zijn model hoofddekse van oude plastic zakken te geven en kragen van taartkleedjes. Ze vroeg Peter Veen te poseren en gebruikte vliegenvangers, ijs, water, fruit, groenten, koord, klei en crème om zijn hoofd en houdingen karakter te geven. Ze fotografeerde hem luchtbellen blazend onder water en met witte veertjes op zijn schouderbladen. Als hij zich insmeert met witte crème of een druipend kleimasker voorhoudt, is de associatie met sjamaan Joseph Beuys niet ver. Boelsums citeert echter nooit direct. Ze associeert en geeft haar beelden steeds een vertrouwd surrealistisch karakter.

Dan komen de landschappen, die gecomponeerd lijken uit lagen die je een onmetelijke verte invoeren, zowel in hoogte als in diepte. Ze bewerkt de ruwe beelden net zo lang tot ze de omvattende ervaring evenaren die ze had bij het maken van de foto. Dat bewerken kan soms lang duren, net als de ervaring zelf die zich kan uitstrekken en haar soms alles om haar heen doet vergeten. Stel je voor, je ziet opeens zo'n zwerm spreuwen in onnavol-

Landscape#51.

bare kolkende formaties door de lucht zwieren, terwijl er net een vlek blauw tussen de donkere wolken tevoorschijn piept en onder in het beeld een meanderende rivier als een metaalkleurige groef in de donkere grond wordt uitgelicht. Je voelt het: je zou bijna vergeten af te drukken.

Horen, zien, ruiken, voelen

De foto's spreken vier zintuigen aan. Je ruikt het gras, hoort de zee dreunen, ziet en hoort de sneeuw in zachte plofjes van takken vallen, hoort een koe loeien of voelt een kristallijne stilte over je neerdalen. Boelsums verbeeldt schoonheid die je huid doet zinderen. Geen

Landscape#138.

'Ik wil dingen, momenten verbeelden, precies zoals ik ze heb gezien en gevoeld'

wonder dat journaliste Joyce Roodnat een huiver voelde bij het zien van haar werk. Dat is precies wat Boelsums zelf voelt en weet vast te leggen. Telkens weer die huiver, een woord dat ook vrees en pijn in zich bergt. Dat is wat de romantici bedoelden met het sublieme, het gevoel waarin genot, eerbied en ook een vorm van afgrijzen voor dat enorme en machtige samenvallen. Ieder beeld van Boelsums kan je dat gevoel geven, want de natuur is weliswaar huiveringwekkend mooi, maar maakt ons ook bewust van onszelf als individu dat daar los van staat. We blijken beiden enthousiast over het boek van Ton Lemaire, *Filosofie van het Landschap* uit 1970. Hij beschrijft hoe we vanaf de renaissance het landschap zijn gaan zien als een object. Iets wat dáár is, waar wij tegenover staan. De mens is niet meer thuis in een landschap maar toerist in alle landschappen. We kunnen het gebruiken, veranderen, conserveren of er als vreemdelingen op zoek gaan naar ervaringen, maar we maken er geen deel meer van uit.

Herstel

Met het werk van Saskia Boelsums kun je dat idee bestrijden. Zij gaat op zoek en legt vast, maar niet als buitenstaander. Omdat de kern van elke verbeelding een door haar ter plekke ervaren verbinding is met dat wat ze zag, herstelt ze ook iets voor ons als kijker. Elke foto heeft een ingang en een hart van licht, een weerkaatsing die ook een weerklank is. Een straling, soms onheilspellend, soms overweldigend, soms gloeiend van tederheid. Het is een licht dat je opneemt en verbindt. Een berenklaauw in de voorgrond, wat rimpelend glanzend water, mist, en dan daarin een lichtvoetig zwartbont kalfje, bijna zwevend. Of de curve van een kudde schapen, de bolle ruggen beschenen door de late zon, de herder voorop, een bosje, en dan de openbarstende hemel. Je bent meteen in het tafereel, telkens opnieuw. Als ik het werk van Boelsums beschouw hoor ik er weer bij, ben ik weer thuis in de natuur.

Zuiderzeestad

Nog even iets over de formaten van haar werk. Inderdaad niet de geijkte rechthoekige

Flowers#6.

maar allemaal vierkante foto's. Een keuze die ze maakte toen Instagram opkwam en een afgesneden werk haar deed schrikken. Dan maar onderzoeken hoe een sfeer in de Instagrammodus te vatten was. Hoe goed dat is gelukt, is inmiddels duidelijk. Een panel van honderd Nederlandse museumdirecteuren, conservatoren, docenten kunstgeschiedenis, kunsthistorici, kunstrecensenten, directeuren van instellingen voor kunsteducatie verkozen haar tot Kunstenaar van het Jaar 2020 uit een lijst met negentig genomineerden. Haar werk is momenteel in Harderwijk te beleven. Na alle exposities die ze wereldwijd had, zijn haar onnavolgbare opnamen in het vernieuwde en onlangs heropende Stads-museum Harderwijk te zien. In navolging van Teylers Museum in Haarlem, dat haar vroeg om een werk te maken in de geest van de Engelse landschapsschilder John Constable, heeft het Stadsmuseum haar gevraagd om

voor een nieuw te maken werk de omgeving van de Zuiderzeestad als onderwerp te nemen. Dat werk zal het museum ook aankopen, waardoor we Saskia Boelsums altijd kunnen blijven zien in Harderwijk, ook als de tentoonstelling voorbij is.

Stadsmuseum Harderwijk
Tentoonstelling *Saskia Boelsums – Landschappen*
t/m 9 januari 2022

Saskia Boelsums heeft bij de opening haar nieuwe boek met honderd landschapsfoto's uitgebracht: SASKIA BOELSUMS Pictorial Landscape Photography. Het eerste boek met honderd landschapsfoto's is in 2019 verschenen: SASKIA BOELSUMS Landscape Photography. Beide uitgaven zijn in de museumwinkel te koop, maar natuurlijk ook bij de boekwinkel en online: www.terralannoo.nl/nl/saskia-boelsums, www.saskiaboelsums.nl